

the process of educational and social reforms are analyzed in detail. The techniques of training work are offered. They allow every participant to build their own way to a successful implementation of reforms. These techniques are authored ("Wheel of Reforms" "Patterns of Success") or author's adaptation of the 5-step model N. Peseshkian ("On the way of reforms") and provide a combination of group interaction with the art approaches in searching a solution.

Implementation elements of socio-psychological support contributes to optimizing the interaction of educators, participants and creators of the program; personal and intergroup resources' activation for implementing reforms; increasing the readiness of the educational institution's staff to innovate values and norms of organizational culture.

Key words: *implementation of educational reforms, social-psychological support, training methods, motivational training.*

Отримано: 09.12.2017 р.

УДК 159.9:316.6

І.М. Гусєв

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ З МЕДІАПРАКТИКАМИ СПІЛЬНОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

І.М. Гусєв. Психологічні особливості взаємодії з медіапрактиками спільноти в умовах воєнного конфлікту. У статті наведено дані емпіричного дослідження, яке виявило базові особливості взаємодії спільноти з медіапрактиками. Продуктивні особливості характеризуються раціональним використанням медіапрактик та емпатійним ставленням до внутрішньо переміщених осіб, а також споглядалною позицією, що проявляється у використанні різноманітних медіапрактик для накопичення інформації та в нейтральній оцінці медіаконтенту, що споживається. Зміст особливостей взаємодії з деструктивними проявами визначається патерналістським ставленням до медіаконтенту, його хаотичним споживанням, негативним ставленням до переселених осіб і перекладанням відповідальності на державні інституції. Проміжна особливість взаємодії з медіапрактиками полягає в емоційно-інтуїтивній позиції, що виявляється в інтуїтивному пошуку й взаємодії з медіаконтентом, а ставлення до соціально-політичних подій у країні ґрунтуються на емоційних факторах (співпереживання, співчуття, жаль).

Ключові слова: *медіапрактика, практика, психологічні особливості, воєнний конфлікт, медіаконтент.*

И.Н. Гусев. Психологические особенности взаимодействия сообщества с медиапрактиками в условиях военного конфликта. В статье приведены данные эмпирического исследования, которое выявило базовые особенности взаимодействия сообщества с медиапрактиками. Продуктивные особенности характеризуются рациональным использованием медиапрактик и эмпатийным отношением к внутренне перемещенным лицам, а также созерцательной позицией, что проявляется в использовании различных медиапрактик для накопления информации и в нейтральной оценке потребля-

мого медіаконтента. Содержание особенностей взаимодействия с деструктивными проявлениями определяется патерналистским отношением к медіаконтенту, его хаотичным потреблением, негативным отношением к переселенным лицам и перекладыванием ответственности на государственные институты. Промежуточная особенность взаимодействия с медіапрактиками заключается в эмоционально-интуитивной позиции, которая проявляется в интуитивном поиске и взаимодействии с медіаконтентом, а отношение к социально-политическим событиям в стране основываются на эмоциональных факторах (сопереживание, сочувствие, жалость).

Ключевые слова: *медіапрактика, практика, психологические особенности, военный конфликт, медіаконтент.*

Актуальність. Процес активного розвитку медіатехнологій істотно впливає на всі сфери функціонування особистості, зокрема й на її особливості взаємодії з медіапрактиками. Як і будь-яке складне явище, новітні види медіакомунікації справляють амбівалентний вплив на психологічні процеси й на поведінку зокрема. З одного боку, вони допомагають у процесі адаптації людини до нових умов, полегшуючи щонайменше знаходження потрібної інформації. З другого боку, сучасні медійні засоби вимагають адаптації до себе, часом ускладнюючи процеси, які людина могла здійснити безперешкодно без залучення тих чи тих медіатехнологій.

Організація емпіричного дослідження: процедура й методичний інструментарій. Емпіричне дослідження складається з двох етапів: опрацювання напівстандартизованих глибинних інтерв'ю й проведення опитування за розробленою анкетой. У такий спосіб ми виявляли особливості взаємодії спільноти з медіапрактиками, а також прояви цих особливостей.

Під час емпіричного дослідження використовувалися різні науково-психологічні та статистичні методи. Розглянемо переваги кожного з них у контексті нашого дослідження.

Маслова О.М. вважає, що, на відміну від формалізованого інтерв'ю, в глибинному інтерв'ю респондент отримує більший шанс висловити власне бачення та проживання проблемної ситуації: він сам створює композицію своєї розповіді, визначає найбільш значущі сюжети на задану тему, їхні контекстуальні рамки, раціональні та емоційні відтінки, стиль розповіді, його виразні мовленнєві засоби й особливості [3].

Метод глибинних інтерв'ю використовується тоді, коли потрібне деталізоване знання про індивідуальні вподобання людей, їхнє ставлення, звички тощо; проблеми дослідження надто емоційні або їхнє публічне обговорення змушує респондента ніяковіти; потрібен детальний аналіз складної поведінки або процесу прийняття рішення тощо [2].

Головною перевагою опитування стала можливість дослідити великі групи респондентів за мінімальну кількість часу. Застосування цього методу забезпечило визначення використання різних медіапрактик відмінни-

ми за певними характеристиками спільнотами (освіта, регіон проживання, вік тощо), а також увиразнення характерного ставлення до проблемних тем, що спричинені воєнним конфліктом, залежно від особливостей взаємодії з медіапрактиками.

Психологічні особливості взаємодії спільноти з медіапрактиками можна простежити, використовуючи порівняльний метод. Одночасно цей метод було використано для увиразнення впливу особливостей спільноти (освіта, регіон проживання, вік тощо) на прояви використання певних медіапрактик. Для цього використовувалися такі критерії математичної статистики, як χ^2 Пірсона і U-Манна-Вітні [1].

Для визначення психологічних особливостей взаємодії з медіапрактиками було використано метод факторного аналізу. В основі парадигми використання факторного аналізу лежить припущення про те, що фактори, які виділяються, відбивають глибинні процеси (латентні, неспостережувані, невимірювані), які є причиною кореляцій первинних (спостережуваних, вимірюваних) змінних. Іншими словами, фактори (глибинні параметри) детермінують первинні спостережувані змінні й можуть бути використані для пояснення комплексних явищ. Спостережувані кореляції між первинними змінними виникають через те, що їх детермінують ті самі фактори. Головна мета цього методу полягає в тому, щоб перетворити матрицю зі всіма ознаками на матрицю з меншою кількістю змінних, яка змістовно майже повністю зберігає ту саму інформацію, що й вихідна матриця. В основі моделей факторного аналізу лежить гіпотеза про те, що спостережувані змінні є непрямими проявами невеликої кількості прихованих факторів. Крім того, факторний аналіз дає змогу виявити не лише кореляції між змінними та латентні фактори, а й ті компоненти, що пояснюють більшу дисперсію [4]. За допомогою цього методу можливо визначити конструкти, які є найбільш статистично незалежними і, перетинаючись, утворюють простір ознак, які можуть бути проінтерпретовані як психологічні особливості взаємодії спільноти з медіапрактиками.

Так на першому етапі було виокремлено репертуар найбільш поширених медіапрактик, які найчастіше використовуються особами для доступу до інформації, обговорення отриманої інформації та її інтерпретування. Окрім цього, виявлено найбільш контroversійні теми, які пов'язані з воєнним конфліктом і при цьому вимагають від особи формування певного ставлення, адаптації до нових умов.

У березні 2017 р. було проведено 10 глибинних інтерв'ю з мешканцями Києва (3 особи), Львова (3 особи) і Харкова (4 особи), які відрізнялися за віком, освітою, фахом, рівнем добробуту. Із ними було проведено інтерв'ю тривалістю не більше однієї години, під час якого обговорювалися теми використання тих чи тих медіапрактик, з'ясування залежності ви-

користання медіапрактик від ситуації, найпомітніші теми державного масштабу, які стали наслідками воєнного конфлікту.

Якісна обробка даних полягала у використанні методу контент-аналізу отриманих відповідей респондентів для визначення основного набору медіапрактик, головних проблемних тем, які пов'язані з воєнним конфліктом і вимагають від респондентів проявляти власну адаптивність, окрім цього виявлялось ставлення до споживаного медіаконтенту.

Для другого етапу дослідження було відібрано кілька змістовних блоків, які наповнювались відповідними запитаннями. Такими блоками стали:

- найпоширеніші медіапрактики, пов'язані з використанням засобів масової інформації;
- особливості поведінки з медіаконтентом: перевірка інформації, вимоги до медіаконтенту, можливість відрізнити фейковий медіаконтент від правдивого тощо;
- ставлення до проблемних тем, пов'язаних із воєнним конфліктом: бойові дії, внутрішньо переміщені особи, благодійність тощо;
- соціально-демографічні характеристики для виокремлення різних спільнот за фахом, віком, освітою тощо.

Таким чином для наступного етапу емпіричного дослідження було сформовано авторський опитувальник, який містив 98 запитань.

Метою другого етапу емпіричного дослідження було визначення психологічних особливостей та змісту застосування спільнотою медіапрактик і знаходження відмінностей у прояві цих особливостей залежно від соціально-демографічної характеристики спільноти.

Опитування проводилося в квітні-травні 2017 р. у всіх областях України, крім тимчасово окупованих і непідконтрольних територій. Вік респондентів – від 18 до 65 років. Загальна кількість опитаних – 1875 осіб, серед яких жінок – 58%, чоловіків – 42%.

У процесі встановлення особливостей взаємодії з медіапрактиками ми спиралися на визначення таких практик як стереотипізованої та впорядкованої активності, метою якої є опанування масивами медіаконтенту, що несе інформацію про події, соціальні явища й процеси в соціумі, через залученість суб'єкта до взаємодії з інформаційними ресурсами, користування медіапродуктами завдяки використанню медіазасобів. На нашу думку, такий підбір запитань дасть змогу досить повно вивчити структурно-змістові особливості взаємодії спільноти з медіапрактиками.

Статистичні методи обробки даних охоплювали методи факторного і кореляційного аналізу та методи статистичної перевірки значущості емпіричних даних (обробка даних методами багатомірної статистики проводилася в статистичному пакеті IBM SPSS Statistics 20).

Найхарактернішою особливістю застосування медіапрактик стало зростання кількості Інтернет-користувачів, що супроводжується змінами в структурі медіаспоживання спільноти: традиційні ЗМІ (телебачення, преса, радіо) поступово втрачають свою аудиторію, поступаючи місцем новинним сайтам і соціальним мережам ($p < 0,05$). Очевидно, що тенденція зростання онлайн-джерел збережеться, адже чим молодша аудиторія, тим вища їхня популярність (у віці до 35 років частка Інтернет-ЗМІ перевищує 80%). Рівень значущості в цьому зв'язку дорівнює $p < 0,01$.

Респондент частіше користується соціальними мережами й агрегаторами новин (наприклад, *ukr.net*), а не конкретними Інтернет-виданнями ($p < 0,05$). Говорячи про соціальні мережі, лідерство тримає "Вконтакті", але внаслідок блокування цього ресурсу попит на користування змінюється в бік Facebook ($p < 0,1$).

У цілому респонденти декларують довіру тільки до українських джерел. Довіра до російських Інтернет-ресурсів знаходиться на низькому рівні й здебільшого формується населенням Сходу й Півдня України ($p < 0,05$).

Ставлення до соціально-політичних подій, що пов'язані з воєнним конфліктом, також має характерні особливості. Найпоширеніша інтерпретація подій на Донбасі – зіткнення з Росією – насамперед війна або конфлікт, спецоперація агресора. Найпомітніше ця позиція проявляється на Заході й Півночі ($p < 0,05$).

Частка тих, хто мав досвід особистого спілкування з внутрішньо переміщеними особами з Донбасу, досить висока (35%), особливо в Східному регіоні (50%). Також висока частка тих, хто допомагав переселенцям (21%), найбільше в Дніпропетровській області (26%). Водночас частка тих, хто допомагав українській армії – 30%.

Більшість вважає, що темі переселенців у ЗМІ приділяють достатньо уваги. Найбільш поширеною є думка, що ЗМІ показують лише найкращі приклади й історії про переселенців ($p < 0,05$).

Психологічний зміст особливостей взаємодії спільноти з медіапрактиками в умовах воєнного конфлікту. Факторний аналіз здійснювався за методом головних компонент з обертанням Varimax Normalized. Оптимальна кількість виділених факторів та їхня статистична значущість перевірялися за критерієм Кайзера [1].

Інтерпретація даних факторного аналізу проводилася на основі групування показників, які мають найбільші вклади в сумарну дисперсію, та пошуку спільної гіпотези, що пояснює статистичну близькість або розбіжність показників, які об'єдналися у факторі.

Після обертання Varimax утворилося п'ять значущих факторів, що описують 53,5% загальної дисперсії. Згідно з критерієм адекватності вибірки Кайзера-Мейєра-Олкіна ($KMO = 0,701$) вибірка є адекватною для

проведення факторного аналізу. За критерієм сферичності Бартлетта, що визначає нормальність розподілу змінних, отримані дані прийнятні для проведення факторного аналізу (0,000; $p < 0,001$).

Перший фактор, загальний внесок якого в сумарну дисперсію становить 14,1%, отримав назву патерналістсько-негативістської особливості взаємодії з медіапрактиками. Цей фактор описує такий характер взаємодії з медіапрактиками, як незначна увага до достовірності медіаінформації, зменшення проблематизації поширення неправдивого контенту. Також ставлення до соціально-політичних проблем держави ґрунтується на негативізмі, перекладанні відповідальності на державу. Інформацію про внутрішньо перемішених осіб сприймають негативно і загалом значною мірою не довіряють жодним медіаканалам.

Другий фактор (12,9% дисперсії) можна охарактеризувати, як спрямований на перевірку інформації з медіаканалів через актуальність проблеми поширення замовного/фейкового контенту. Крім цього, ставлення до соціально-політичних проблем держави має раціональну оцінку й ґрунтується на власному досвіді, а саме: особистому спілкуванні з внутрішньо перемішеними особами, благодійній допомозі таким категоріям громадян. Виявлено присутність здебільшого такого медіаконтенту, що позитивно висвітлює теми, пов'язані з воєнним конфліктом. Тому цей фактор було названо раціонально-емпатійною особливістю взаємодії з медіапрактиками.

У третьому факторі, емоційно-інтуїтивному (10,7%), проявилася така характеристика, як байдуже ставлення до розповсюдження фейкового/замовного контенту, і тому ідентифікація такої інформації відбувається в інтуїтивний спосіб або за звичкою. Ставлення до соціально-політичних проблем не походить від власного досвіду, а формується через емоційну сферу: співпереживання, співчуття, жаль.

Широке застосування різноманітних медіапрактик (телебачення, Інтернет, паперові видання тощо) для отримання великої кількості інформації і водночас загалом нейтральна оцінка цього медіаконтенту, що споживається. Оцінка соціально-політичних подій відбувається беземоційно, у нейтральний спосіб. Повнота отриманої інформації є важливішою за надання оцінки цій інформації. Такі характеристики утворили четвертий фактор, який ми інтерпретували як споглядацьку взаємодію з медіаконтентом. Внесок у сумарну дисперсію цього фактора становить 8,5%.

До п'ятого фактора (7,3%) ввійшли такі характеристики, як самостійне обмеження власного медіапростору й репертуару медіапрактик, відсутність виразного ставлення до подій, пов'язаних із наслідками воєнного конфлікту. Цей фактор отримав назву "унікаюча взаємодія з медіапрактиками".

У такий спосіб ми виявили п'ять психологічних особливостей взаємодії спільноти з медіапрактиками, а саме: патерналістсько-негативістсь-

ка, раціонально-емпатійна, емоційно-інтуїтивна, споглядацька й унікаюча.

Наступний крок аналізу емпіричних даних мав на меті з'ясувати притаманність функціонування виокремлених психологічних особливостей у різних спільнотах, а також залежність прояву цих особливостей від провідної медіапрактики. Було застосовано метод двовимірного аналізу на основі використання тесту χ^2 й створення таблиць спряженості.

Так, респонденти, які мають низький рівень достатку й освіти, частіше демонструють патерналістсько-негативістську особливість взаємодії з медіапрактиками. Крім того, важливо, що ця особливість сильніше проявляється серед тих, хто здебільшого використовує такі медіапрактики, як перегляд російського телебачення і російських сайтів з новинами. За критерієм χ^2 Пірсона коефіцієнт статистичної значущості становить 0.001 ($p < 0,001$).

Отже, малозабезпечені й малоосвічені респонденти частіше використовують медіапрактики для знаходження критичного контенту, який спрямований на подачу інформації в негативному ключі, тоді як відповідальність за появу такого контенту перекладається на державні інституції. Прояв цієї особливості загострюється у тих, хто надає перевагу російським медіапрактикам.

Після аналізу ступеня вираженості раціонально-емпатійної особливості можемо зазначити, що вона притаманна респондентам у віці 36-45 років, які мають вищу освіту, середнє й вище матеріальне забезпечення. Серед медіапрактик для цієї особливості виділяється пошук новин у мережі Інтернет (відмінність на рівні $p < 0,05$). Такі показники дозволяють говорити, що рівень освіченості й матеріального забезпечення впливає на те, що медіаконтент такими особами перевіряється частіше, а подані факти сприймаються критичніше. Водночас завдяки власному досвіду вони частіше виявляють емпатію й потребу надати допомогу вразливим групам населення (внутрішньо перемішені особи, учасники бойових дій тощо).

Прояв емоційно-інтуїтивної особливості взаємодії з медіапрактиками притаманний особам із середнім рівнем матеріального забезпечення, які не мають досвіду спілкування з вразливими групами населення (внутрішньо перемішені особи, учасники бойових дій тощо) й частіше використовують загальнонаціональне телебачення як провідну медіапрактику. Характер прояву такої особливості досить суперечливий, адже насамперед залучає емоційну сферу особи (хвилювання, жаль); інформаційний контент споживається за звичною медіапрактикою (переглядання телебачення) без формування чіткого ставлення до наведених фактів.

Споглядацька особливість взаємодії з медіапрактиками, яка має таке наповнення, що охоплює широке використання медіапрактик, накопичення інформації та її активне споживання і при цьому нейтральні оцінки про

соціально-політичні події в державі. Ця особливість проявляється серед осіб, що використовують такі медіапрактики, як соціальні мережі (Facebook, Twitter), переглядання форумів і онлайн-телебачення, а також респонденти віком 26-35 років ($p < 0,05$). Отже, можемо говорити, що молодь, яка активно користується медіапрактиками в Інтернеті, більшою мірою не надає одностайних оцінок подіям, які відбуваються, і схильна до накопичення інформаційного контенту.

Особливість "уникнення" у взаємодії з медіапрактиками полягає в тому, що особа самотійно обмежує себе в отриманні певного інформаційного контенту, ухиляється від надання оцінок соціально-політичним подіям, концентрується на нейтральній і уникає контроверсійної інформації. Така особливість характерна для тих, хто використовує медіапрактики, пов'язані з соціальними мережами ("Вконтакті", "Однокласники"), веденням блогів, участю в онлайн-іграх, а також для мешканців Східної України: Донецької й Луганської області ($p < 0,05$).

Отже, можемо говорити про психологічні особливості взаємодії з медіапрактиками, які можуть бути провідними для різних спільнот і, крім того, в різний спосіб впливати на стратегії адаптації цих спільнот.

Висновки. На підставі узагальнення результатів дослідження зроблено такі висновки. Застосування медіапрактик характеризується певними психологічними особливостями взаємодії особи з ними, які витлумачено як наявні у психологічній організації функціональні засоби використання медіапрактик для опанування медіаконтенту, що пов'язаний із воєнним конфліктом, і можливість формування відповідного ставлення до нього. Найпоширенішими медіапрактиками починають ставати використання для пошуку новин мережі Інтернет і соціальних мереж. Застосування таких медіапрактик іще виразніше серед молоді.

Виявлено п'ять психологічних особливостей взаємодії спільноти з медіапрактиками, які мають різний рівень прояву залежно від віку, матеріального забезпечення, провідної медіапрактики тощо. Взаємодія з медіапрактиками через патерналістсько-негативістську особливість характеризується негативним ставленням до споживаного медіаконтенту й перекладанням відповідальності за нього на державу. Водночас уникаюча особливість спирається на бажання особи свідомо обмежити себе у використанні медіапрактик для уникнення медіаконтенту, що пов'язаний із воєнним конфліктом. Прояв таких особливостей більш притаманний спільнотам із низьким рівнем матеріального забезпечення і які мають провідні медіапрактики, що охоплюють російське телебачення та соціальні мережі "Вконтакті" й "Однокласники". Такі особливості взаємодії з медіапрактиками, як раціонально-емпатійна й споглядацька, характеризуються оперуванням широким масивом медіаконтенту, раціональним оцінюванням спо-

живаної інформації або її накопиченням для формування подальшого ставлення. Такі особливості частіше проявились у спільнотах із середнім і високим рівнем матеріального забезпечення, де провідними медіапрактиками є використання Інтернету для пошуку новин, соціальні мережі Facebook і Twitter, а також онлайн перегляд телебачення. Емоційно-інтуїтивна особливість спирається на сталі звички застосування медіапрактик, які продукують емоційні реакції на споживаний медіаконтент у вигляді прояву жалю, співчуття, співпереживання. Ця особливість притаманна спільноті, яка використовує таку провідну медіапрактику, як перегляд загальнонаціонального телебачення, і не має життєвого досвіду взаємодії з вразливими групами населення (внутрішньо переміщені особи, учасники бойових дій тощо).

Наступними етапами дослідження вбачаємо вивчення соціально-психологічних засобів підвищення продуктивного вектора взаємодії спільноти з медіапрактиками в умовах воєнного конфлікту й знаходження механізмів впливу на деструктивні особливості взаємодії з медіапрактиками.

Список використаних джерел

1. Бююль А. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей / А. Бююль, П. Цефель ; [пер. с нем.] – СПб. : ООО "ДиаСофтЮП", 2005. – 608 с.
2. Короткий енциклопедичний словник / за заг. ред. В.І. Воловича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/sociology/dict/183.html>.
3. Маслова О.М. Мир интервьюера: по данным формализованного и свободного интервью [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecsosman.hse.ru/text/16935194/>
4. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных / А.Д. Наследов. – СПб. : Речь, 2004. – 388 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bjujul' A. SPSS: iskusstvo obrabotki informacii. Analiz statisticheskikh dannyh i vosstanovlenie skrytyh zakonornostej / A. Bjujul', P. Cefel' ; [per. s nem.] – SPb. : ООО "DiaSoftJuP", 2005. – 608 с.
2. Korotkyy entsyklopedychnyy slovnyk / za zah. red. V.I. Volovycha [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://subject.com.ua/sociology/dict/183.html>.
3. Maslova O.M. Mir interv'yuera: po dannyim formalizovannogo i svobodnogo interv'yu [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ecsosman.hse.ru/text/16935194/>

4. Nasledov A.D. Matematicheskie metody psihologicheskogo issledovaniya. Analiz i interpretaciya dannyh / A.D. Nasledov. – SPb. : Rech', 2004. – 388 s.

I.M. Husiev. Psychological peculiarities of interaction with media practices by community in the context of military conflict. The article presents the results of an empirical study that revealed that the most common media practices are: among youth – the use of the Internet and social networks in particular; among persons older than 35 years there is a tendency to switch from the use of television to the Internet (search for information through search engines, news aggregators). The basic peculiarities of interaction with media practices by community are defined: productive peculiarities, characterized by the rational introduction of media practices and empathic attitude towards internally displaced persons, as well as by the contemplative position, which manifests itself in the use of various media practices for the accumulation of information and in the neutral evaluation of consumed media content; peculiarities of interaction in destructive ways are determined by the paternalistic attitude to media content, its chaotic consumption, the negative attitude towards displaced persons and the shifting of responsibility to state institutions, as well as the position of avoidance, which manifests itself in consciously limiting the use of media practices, in the absence of a clear relation to events with the consequences of the military conflict; an intermediate peculiarity of interaction with media practices is the emotional-intuitive position, which is manifested in the intuitive search and interaction with media content, and the attitude to socio-political events in the country is based on emotional factors (empathy, sympathy, pity).

Key words: media practices, practice, psychological peculiarities military conflict, media content.

Отримано: 12.01.2018 р.

УДК 159.942.5

С.М. Каліщук

СИСТЕМНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ МЕТОД ОСОБИСТІСНИХ ЗМІН Й УСВІДОМЛЕННЯ БАГАТОВАРІАТИВНОСТІ ЖИТТЄВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

С.М. Каліщук. Системне моделювання як інтегративний метод особистісних змін й усвідомлення багатоваріативності життєвої реальності. У статті розглянуто необхідність створення інтегративних моделей психологічного консультування, які дозволили б вирішувати завдання ефективного пристосування різноманітного операційного інструментарію, накопиченого в різних напрямках психологічного знання та практики в галузі надання психологічної допомоги. Концептуалізовано метод "системного моделювання енерго-інформаційних процесів О. В. Зелінського" як приклад еkleктико-інтегративного психологічного консультативного підходу. Описано його філософські, природничо-наукові та психологічні джерела, основні поняття, головні особливості, діагностичні та трансформаційні методи, визначені психотерапевтичні можливості.